

پیام هوش

شماره چهار. آبان ۱۳۹۸

ماهنامه توانمندسازی پژوهشی دانشکده

علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید بهشتی

پیام هوش

فهرست مطالب

آشنایی با دلایل و شیوه‌های استناددهی با تأکید بر شیوه‌نامه APA	دکتر محمدعلی مظاهری	۲
دکتر امیررضا اصنافی	سؤالاتی که قبل از نوشتن مقاله علمی باید پاسخ داده شود	۱۰
چند تکنیک مهم در نگارش علمی	دکتر نسرین اصغرزاده	۳
مریم زیاری	اصول نوشتار علمی	۱۷
ویژگی‌های شخصیتی افراد و تأثیر آن بر متن	آرمیتا قربان شیروودی	۴
حمیده محمدی نسب	نگاهی به روش‌های ارتقاء نگارش علمی	۲۰
نرم‌افزارهای مدیریت مرجع یا مدیریت استناد	پرستو علیخانی	۶
دکتر بهار بندعلی	ساختار نوشتار علمی	۲۳
	دکتر مرتضی رضائی زاده	۸

پیام پژوهش

ماهنامه توانمندسازی پژوهشی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

سر دبیر: دکتر مرتضی رضایی زاده

مدیر ماهنامه: مریم زیاری

اعضای هیات تحریریه به ترتیب حروف الفبا:

دکتر بهار بندعلی، راضیه شاهوردی، پرستو علیخانی، آرمیتا قربان شیروودی، حمیده محمدی نسب

نوشتن عالی‌ترین و پیچیده‌ترین مهارت زبانی است. تنها انسان است که از این توانایی بهره‌مند است و می‌تواند از خود میراث مکتوب به جا گذارد. از زمانی که بشر نمادهایش را بر لوح‌های گلی ثبت کرد تا این لحظه که بر صفحه مانیتور می‌نویسد، کوشیده‌است که افکارش را ثبت کند و آن‌ها را زنده نگه‌دارد.

سنت نوشتن در فرهنگ ایرانی در مقابل سنت شعر، همواره کمتر مورد توجه بوده است. در فرهنگ دهخدا منثور به معنی «پراکنده» و «سخن پاشیده» آمده است و در مقابل، منظوم، «مرتب و آراسته»، «به رشته کشیده شده» و «منظم شده» معنی شده است. تفاوت در فراوانی آثار منظوم فرهنگ و ادب فارسی در مقابل آثار منثور مؤید همین نکته است. اینکه چه‌طور مردمی در طول تاریخ به نوشتن کمتر از سرودن رغبت نشان داده‌اند و همچنین بررسی زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی شکل‌گیری چنین موضوعی بر عهده جامعه‌شناسی تاریخی و مردم‌شناسی فرهنگی است. اما آنچه ما اینجا در دانشگاه به دنبال آنیم، ایجاد شوق نوشتن و آموزش صحیح آن است.

در عصر حاضر با سیطره علم و به تبع آن نوشتار علمی، این فرصت برایمان ایجاد شده که متخصصان و علاقه‌مندان با اتخاذ رویکرد و روش علمی، سکوت گذشتگانمان را بشکنند و به صورت مستدل، نتایج تحقیقاتی را گزارش کنند که با روش علمی انجام شده است، ساختار و فرم نوشتار علمی را از سایر اشکال نوشتن تمیز دهند، اصول و ضوابط علمی را بشناسند، روشن و دقیق موضوع خاص مورد مطالعه‌شان را توصیف و تحلیل کنند و بدانند هر سطری از نوشتار علمی در خدمت روشن کردن موضوع اصلی و پرسش کلیدی تحقیق است.

این شماره از پیام پژوهش با اختصاص به موضوع مهم و کلیدی نگارش علمی از یک سو علاقه‌مندان را با اصول، ویژگی‌ها، ساختار و روش نگارش علمی به‌عنوان یکی از انواع نوشتار آشنا خواهد کرد و از سوی دیگر به بازتاب ویژگی‌های روان‌شناختی نویسنده در متن خواهد پرداخت.

محمدعلی مظاهری

رئیس دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

دانشگاه شهید بهشتی

سوالاتی که قبل از نوشتن مقاله علمی باید پاسخ داده شود

■ دکتر نسرین اصغرزاده | دکتری برنامه‌ریزی توسعه آموزش عالی دانشگاه شهید بهشتی

- گاهی تصور می‌شود نوشتن مقاله مانند رمان یا داستان نویسی است؛ یعنی نویسنده می‌تواند فارغ از انجام پژوهش جدی دست به قلم برده و مقاله بنویسد! اما نکته اینجاست که مقاله بخش پایانی یک کار تحقیقاتی است. یعنی یک پژوهشگر پس از انجام یک کار تحقیقاتی وقتی به یافته جدیدی دست پیدا می‌کند و نیاز دارد که این یافته را از تریبونی به گوش دیگر محققان و پژوهشگران برساند به نوشتن مقاله می‌پردازد. بنابراین نیاز است قبل از نوشتن مقاله مطمئن باشیم که پاسخ به سوالات زیر را می‌دانیم:
- مقاله من چه نوآوری^۱ دارد که به پیشبرد علم کمک می‌کند؟
- چرا این نوآوری مهم است؟
- یافته‌های مهم پژوهش من چیست؟
- اهمیت یافته‌های مهم پژوهش من در این حوزه علمی خاص چیست؟
- آیا یافته‌های پژوهش من کامل شده است؟ اگر نه، چه بخشی باقی مانده است؟
- آیا تحقیقات دیگری هم در این زمینه انجام شده که یافته‌های پژوهش من را تایید کند؟
- آیا تحقیقات دیگری هم در این زمینه انجام شده که در تقابل با یافته‌های پژوهش من است؟
- آیا در پیشینه پژوهش، منابع جدید و منابع قدیم داخلی و خارجی را به‌طور کامل بررسی کرده‌ام؟
- اگر این مقاله تنها به یک سوال پاسخ داده است آن یک سؤال چیست؟
- پاسخ به تک تک سوالات مذکور اهمیت دارد و نشان‌دهنده آمادگی واقعی ما برای نوشتن مقاله است. پیشنهاد می‌شود پس از اطمینان از پاسخ به سوالات قبلی، تلاش کنیم در خصوص بیان یافته‌های مقاله به صورت شفاهی، چند دقیقه‌ای دلایل نوشتنمان را برای خودمان توضیح دهیم تا خط سیر مقاله در ذهنمان روشن تر شود.

1. contribution

اصول نوشتار علمی

■ آرمیتا قربان شیرودی | دانشجوی دکتری توسعه آموزش عالی دانشگاه شهید بهشتی

نامناسب است. همچنین بیان یافته‌ها باید روشن و صریح باشد و نباید امکان تفسیر نادرست فراهم شود.

● موجز بودن؛

نوشتار علمی باید مختصر باشد. مفاهیم عمیق نباید پیچیده‌تر و گیج‌کننده‌تر شوند. باید از عبارات زائد اجتناب شود. در این خصوص مثال‌های زیر قابل ارائه است:

نوشتار علمی سبک مشخصی دارد: نویسنده باید شفاف، موجز، دقیق و منطقی بنویسد. ضمن آنکه لازم است در نگارش علمی به مخاطبان خود نیز توجه کند.

● واضح بودن؛

در یک گزارش علمی یافته‌های تحقیق باید به زبان ساده بیان شود. به عبارت دیگر تناقض، توصیف و تزئینات در بیان یا نگارش متن

جدول شماره ۱: راهنمای نوشتن مختصر - مرکز نوشتن گاربل^۱

اصلاح‌شده	عبارت زائد
عامل	عامل تسهیل‌گر
همسان	کاملاً همسان
پیش‌نیازها	پیش‌نیازهای ضروری
سطح	سطح صاف
اجماع	اجماع عمومی
هزینه	هزینه‌های کل

1. 'Concise Writing Guide, Garbl's Writing Centre

● دقیق بودن؛

وقتی مقاله علمی می نویسد، لغات را با دقت انتخاب کنید. به لحاظ نظری، کسی که گزارش علمی شمارا می خواند باید بتواند آزمایش های شما را تکرار کند. همچنین خواننده مقاله شما باید دقیقاً بداند که نتایج شما با یکدیگر و با نتایج دیگران چگونه ارتباط دارد. استفاده از صفت های مبهم در نوشتار علمی نامناسب است. شما باید معنای دقیق خود را انتقال دهید. به عنوان مثال، وقتی از یک افزایش عظیم می نویسد، آیا منظور شما یک افزایش ده برابر است یا ده هزار برابر؟ دقیق بگوئید که منظور تان چیست و از هر گونه ابهام خودداری کنید.

● منطقی بودن؛

هر استدلالی در گزارش علمی شما باید منطقی باشد. استدلال، ادعایی نهایی است که بر اساس حداقل یک ادعای دیگر ساخته شده است. ادعای نهایی به عنوان «نتیجه گیری» شناخته می شود و ادعاهایی که برای پشتیبانی از نتیجه گیری استفاده می شود به عنوان «مقدمه» شناخته می شود.

در یک استدلال صحیح:

○ مقدمات باید درست باشد.

○ نتیجه گیری باید بر اساس مقدمات مورد اطمینان یا بسیار محتمل باشد.

● مخاطب شما کیست؟

به یاد داشته باشید چه کسی کارهای شما را می خواند و چرا آن ها را می خواند. آیا خواننده شما توضیحات شما را خواهد فهمید؟ معلم / استاد راهنمای شما

اغلب کار را درک خواهد کرد. آیا توضیحات شما

نشان می دهد که شما همه چیز را درک کرده اید؟

● از دیگران بیاموزید؛

از مقالات علمی که خودتان یا استادان به عنوان مقاله مورد تأیید می شناسید، الهام بگیرید. مقالاتی را که انتخاب کرده اید را دقیق بخوانید و سؤالات زیر را از خود پرسید:

○ نویسندگان در خلاصه متن / مقاله چه مواردی را ارائه داده اند؟

○ چقدر فضا به هر یک از بخش های مختلف اختصاص داده شده است؟

○ از چه منابعی استفاده شده است؟

○ نویسنده از چه تکنیکی برای بخش بندی قسمت های مختلف استفاده کرده است؟

○ نویسنده چه طور مقالات خود را معرفی می کند؟ آیا موضوع را به صورت گستره آغاز و سپس بر موضوعات جزئی تر متمرکز می شود یا برعکس؟

○ روش کار چه طور توضیح داده شده؟ چه قدر به جزئیات روش پرداخته شده؟

○ داده ها چگونه ارائه شده است؟ آیا در متن توضیح داده شده است؟ شکل ها و جداول چه طور نام گذاری شده است؟ در چه صورت شکل ها و جداول خواناتر و قابل فهم تر است؟

○ نتیجه گیری چه طور نوشته شده است؟ آیا به کار سایر نویسندگان ارجاعی داده شده که نتیجه گیری به لحاظ علمی تأیید شود یا خیر؟ نویسنده از چه تکنیکی استفاده کرده تا نتایج تحقیقش را شرح دهد؟

نگاهی به روش‌های ارتقاء نگارش علمی^۱

■ پرستو علیخانی | دانشجوی دکتری فناوری اطلاعات در آموزش عالی دانشگاه شهید بهشتی

کمک می‌کند؛ آن‌ها باید بتوانند به صورت حرفه‌ای و علمی بنویسند. به عبارت دیگر، آن‌ها باید بتوانند مهارت نگارش مبتنی بر پژوهش را کسب کنند. به‌ویژه دانشجویان دکتری که به دنبال جایگاه پژوهشی در دانشگاه‌ها هستند. اما متأسفانه، نگارش علمی و آموزش آن در قالب برنامه‌درسی مورد غفلت واقع شده و مقاطع تحصیلات تکمیلی بیشتر بر چگونگی تولید یک پایان‌نامه و رساله محدود شده است و اساتید نیز کمتر در این باره آموزشی دیده‌اند.

البته گنجاندن مهارت نگارش علمی به عنوان برنامه‌درسی کافی نیست و یک مدل اثربخش دیگر، برگزاری کارگاه‌های آموزشی است. آن‌ها می‌توانند در این کارگاه‌ها از هم‌تایان و اساتید بازخورد بگیرند. هدف این است که دانشجویان به سطحی از این مهارت برسند که خود نیز بتوانند

نگارش علمی یک فعالیت مشکل و استرس‌زا برای دانشجویان است و آن‌ها اغلب از اساتیدشان راهنمایی می‌گیرند. اساتید نیز تمرین‌های عملی و دوره‌های آموزشی را به ایشان ارائه می‌دهند؛ هر چند ممکن است که هیچ‌گونه دستورالعملی برای چگونگی انجام نگارش علمی نداشته باشند. در نتیجه، کمک به دانشجویان برای تبدیل شدن به یک «نویسنده شایسته» همواره یک چالش بوده است و اساتید مدام در جست‌وجوی ایده و رویکردهای جدید برای حل این مسئله هستند.

مسئله اینجاست که نیاز به مهارت نگارش علمی هرگز مورد سؤال قرار نگرفته است؛ اینکه چرا باید دانشجویان مهارت نگارش خود را توسعه دهند؟ لذا، فواید آن نیز برجسته نشده است. این در حالی است که دانشجویان باید چگونگی نوشتن را بدانند؛ بدانند که برای مثال نرم‌افزارها چگونه به آن‌ها در نوشتن

۱. ترجمه و تلخیص Carol A. Mullen (2006) Best Writing Practices for Graduate Students: Reducing the Discomfort of the Blank Screen, Kappa Delta Pi Record, 43:1, 30-35, DOI: 10.1080/00228958.2006.10516456

روش اثربخشی برای بهبود مهارت نگارش علمی باشد. بنابراین، اساتید می‌توانند دانشجویان خود را تشویق کنند تا کارهای دیگران را بررسی کنند. در واقع، آن‌ها در مقام یک داور قرار می‌گیرند و حاشیه‌نویسی می‌کنند. یک نویسنده و داور خوب آن است که به نگارش خود و دیگران همانند یک قاب کوچک همواره ببیند؛ یعنی محاصره احساسات و نظرات خود بر روی بخش‌های کوچکی از متن. بنابراین، نگارش علمی یک فرآیند پیچیده و بازگشتی است که در معرض شروع کاذب، آزمایش و خطا، و تجدیدنظر مداوم قرار دارد. نگارش علمی و ساختار آن را باید شکست و دوباره به هم وصل نمود. به این معنا که بخش‌های مقدمه، روش، یافته‌ها و نتیجه‌گیری هر یک به صورت مجزا تمرین شود و سپس به عنوان یک کل سازمان‌دهی شوند. در این فرآیند، اساتید بایستی همانند یک داور بست عمل کنند و رفتار نوشتن دانشجویان را شکل دهند.

آن را به دیگری آموزش دهند. هدف دیگر آن است که نگارش آن‌ها از نوع توصیفی نباشد بلکه تامل‌گرایانه بنویسند. دانشجویان باید به **هویت خود به عنوان یک نویسنده** دست یابند؛ به گونه‌ای که بخواهند و بتوانند اتفاقات روزمره خود را بنویسند؛ رؤیاهای، مشاهدات، ملاقات خود با دیگران و موارد این‌چنینی می‌توانند سوژه خوبی برای نوشتن باشند. حتی می‌توان احساسات و اندیشه‌های خود را ضبط نمود و بر آن تأمل کرد. سپس، با هم‌تایان به اشتراک گذاشت. یک رویکرد دیگر، **ارائه نمونه‌های موفق** است. به صورتی که از دانشجویان خواسته شود تا مطابق نمونه بنویسند. فایده نمونه این است که نوشتن خوب را دست‌یافتنی می‌کند و تصور دانشجویان از پیچیدگی نگارش بهبود می‌یابد. در مورد موضوعات فنی و مفهومی نیز می‌توانند از طوفان مغزی استفاده کنند. **نقد متفکرانه مقالات و پایان‌نامه‌ها** نیز می‌تواند

ساختار نوشتار علمی

■ دکتر مرتضی رضائی زاده | عضو هیئت علمی گروه آموزش عالی دانشگاه شهید بهشتی

یک گزارش علمی دقیق از اجزای زیر تشکیل شده است.

○ از عباراتی که بین دو کلمه «و» دارند، استفاده نشود مگر اینکه از اساس اینگونه باشند مانند آموزش و پرورش.

○ از کلمات مخفف استفاده نکنید.

○ تعداد کلیدواژه‌ها بین ۵ الی ۷ مورد ذکر شود.

● چکیده

○ از تکرار «عنوان» در چکیده بپرهیزید.

○ با استفاده از کلیدواژه‌ها و با اضافه کردن

اطلاعات، به «عنوان» بسط دهید.

○ ابتدا هدف اصلی و سپس اهداف فرعی را به

ترتیب بیان کنید.

○ روش تحقیق، یافته‌ها و نتیجه‌گیری را در دو یا

سه جمله بنویسید.

○ جمله پایانی را با ذکر کاربردهای پژوهش به

پایان برسانید.

○ زمان افعال به گذشته بیان شود.

○ از ذکر نقل قول و ارجاع به دیگران بپرهیزید.

● مقدمه

○ در پاراگراف اول و دوم بیان مسئله و اهمیت و

ضرورت پژوهش به طور مختصر بیان شود.

○ در پاراگراف‌های سوم و چهارم اهداف و تعاریف

توضیح داده شود.

○ بهتر است در بخش پایانی مقدمه، ساختار و

ترتیب محتوا معرفی گردد.

○ هرگز در مقدمه به نتایج حاصل از پژوهش

اشاره نکنید.

● کلیدواژه

○ کلیدواژه‌ها را از عنوان استخراج کنید.

● مبانی نظری و پیشینه پژوهش

○ ادبیات نظری پیشین را به صورت خلاصه بیان کنید.

- شکاف پژوهشی موجود را توضیح دهید.
- توضیح دهید که تحقیق شما در پاسخ به کدام خلاء پژوهشی شکل گرفته است.
- از بیان توصیفی و تکرار ادبیات نظری تحقیقات پیشین بپرهیزید.
- استفاده کنید.
- هر جدول، شکل و نمودار را توضیح دهید.
- صفحه را با جدول، شکل و نمودار شروع و تمام نکنید.
- شفاف و ساده بنویسید.

● بحث و نتیجه گیری

- تفسیر یافته‌ها: علت دستیابی به این یافته‌ها را توضیح دهید.
- یافته‌ها با یافته‌های تحقیقات پیشین مقایسه کنید.
- مشابهت و تفاوت‌ها را مختصر توضیح دهید.

● جمع بندی

- خلاصه یافته‌هایتان را بگوئید.
- وجه نوآورانه کارتان را توضیح دهید.
- پیشنهادها و محدودیت‌ها را ذکر کنید.

● روش‌شناسی

- معیارهای انتخاب روش را توضیح دهید.
- تناسب روش با سؤال تحقیقتان را روشن کنید.
- در صورت لزوم جامعه آماری و شیوه نمونه‌گیری را مختصر توضیح دهید.

● بیان یافته‌ها

- گزارش یافته‌هایتان را به ترتیب سؤال‌ها/ فرضیات مطرح کنید.
- در صورت لزوم و امکان از جدول، شکل و نمودار

آشنایی با دلایل و شیوه‌های استناددهی با تأکید بر شیوه‌نامه APA

■ دکتر امیررضا اصنافی | عضو هیئت علمی گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شهید بهشتی

● اهمیت استناد

معمولاً پژوهشگران در نوشته‌های خود به آثاری که ربط موضوعی با نوشته آن‌ها دارد ارجاع می‌دهند و از این آثار برای تأیید نظر خویش استفاده می‌کنند یا تفاوت نظر خود را با اندیشه‌ها و یافته‌های جدید نشان می‌دهند. این آثار را، که به منابع یا مآخذ نیز شهرت دارد، «استنادشده» یا «سند» و نوشته‌ای را که به آن‌ها استناد می‌کند «استنادکننده» یا «متن» می‌نامند^۱. استنادها از عناصر مهم در نگارش علمی هستند و نقشی اساسی در نشر و بازیابی اطلاعات ایفا می‌کنند. انسان برای اعتبار بخشیدن به اثر خود، استناد می‌کند. از نظر گارفیلد^۲ هر جمله یک مقاله که به بررسی متون می‌پردازد، با یک استناد، حمایت و پشتیبانی می‌شود. بنابراین باید بیان داشت که استنادها موجب پیوند تفکرات

و تجربه‌های علمی می‌شوند.

● انواع شیوه‌های استناددهی

اساساً شیوه‌های استناد را به دو گروه عمده، استناد برون‌متنی و استناد درون‌متنی تقسیم می‌کنند. در شیوه‌های استناد برون‌متنی، همان‌گونه که از نام آن برمی‌آید، سند مورد ارجاع در جایی خارج از متن - اعم از پایین صفحه، پایان فصل، یا انتهای متن - درج می‌شود و در متن تنها نشانه و نمادی، که معمولاً عدد است، سند مورد نظر را مشخص می‌کند. در شیوه‌های استناد درون‌متنی نیز مشخصات کوتاهی از مآخذ در داخل کمانک در متن ارائه می‌شود. برخی از مهم‌ترین انواع شیوه‌های استناددهی رایج و مورد استفاده به شرح زیر هستند:

۱. حری، عباس (۱۳۷۲ ب) مروری بر اطلاعات و اطلاع‌رسانی: تحلیل استنادی. تهران: هیأت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور، دبیرخانه نشر کتابخانه، ص. ۳۰۴-۲۹۱.

2. Garfield

جدول شماره ۲: مهم‌ترین شیوه‌های استناددهی

نوع شیوه‌نامه	حوزه مورد استفاده
APA	علوم اجتماعی
هاروارد	اقتصاد
ونکوور	علوم پزشکی
شیکاگو A	علوم انسانی
شیکاگو B	علوم انسانی
OSCOLA	حقوق
MLA	علوم انسانی (تخصص زبان‌شناسی)
IEEE	علوم فنی و مهندسی
Turabian	علوم انسانی (تخصص زبان‌شناسی)
Turabian	علم اجتماعی

گوگل اسکالر، این امکان را برای پژوهشگران فراهم می‌سازد تا از شیوه‌نامه‌های استنادی مرسوم برای تنظیم استنادات در پژوهش خود بهره بگیرند. نرم افزارهای ورد، پژوهیار، زوترو، اندنوت و امثال آن‌ها نیز برای پژوهشگران در زمینه استناددهی قابل استفاده هستند. با توجه به اینکه دانشجویان حوزه‌های علوم اجتماعی و رفتاری مانند روان‌شناسی، علوم تربیتی، علم اطلاعات و دانش‌شناسی از شیوه‌نامه انجمن روان‌شناسی آمریکا برای استناددهی در مکتوبات پژوهشی خود استفاده می‌کنند، در این بخش، جزئیات بهره‌گیری از این شیوه‌نامه ارائه می‌گردد.

افزون بر این ایرانداک نیز شیوه‌نامه‌ای به‌منظور استناد به منابع اطلاعاتی فارسی و انگلیسی بر مبنای شیوه‌نامه هاروارد به نام شیوه‌نامه ایران را منتشر کرده است که از طریق وبگاه ایرانداک قابل دسترس است.

<https://irandoc.ac.ir/book/1310>

به خاطر سپردن اصول و جزئیات هر یک از شیوه‌نامه‌های استنادی، کار دشواری است و پژوهشگران برای تنظیم ارجاعات و استنادهای آثار پژوهشی خود باید از ابزارهای مختلفی استفاده کنند. به‌عنوان نمونه، موتور کاوش

برگزار شد. در سال ۱۹۲۵ این شیوه‌نامه به صورت «Publication Manual» مستقل با عنوان منتشر گردید^۱

ویرایش هفتم این شیوه‌نامه برای سال ۲۰۲۰ از طریق وبگاه زیر قابل دسترس است:

<https://apastyle.apa.org/manual/new7-th-edition>

ساختار کلی استناددهی به روش APA از روش زیر تبعیت می‌کند.

● شیوه‌نامه انجمن روان‌شناسی آمریکا^۱ شیوه‌نامه «ای. پی. ای.» یکی از مهم‌ترین شیوه‌نامه‌ها در نظام‌های استنادی نویسنده-تاریخ است. نخستین بار این شیوه‌نامه در سال ۱۹۲۹ به عنوان مقاله‌ای در «Psychological Bulletin» منتشر شد.

این مقاله حاصل نشست‌هایی بود که در سال ۱۹۲۸ برای رسیدن به شکل واحدی در استناد به دست‌نوشته‌ها و آماده‌سازی آن‌ها برای انتشار

داخل پرانتز ذکر می‌شود.

مانند: (مرادی، ۱۳۸۹، ص. ۷۸).

○ لیکن در مورد منابعی که از اینترنت بازیابی می‌شوند نیازی به ذکر شماره صفحه نیست. ذکر نام پدیدآورنده و تاریخ انتشار اثر کفایت می‌کند.

لیکن، ارجاعات درون‌متن و انتهای متن، جزئیاتی را در برمی‌گیرد که به شرح زیر است.

۱) قواعد استناد درون‌متن

○ برای استناددهی درون‌متنی به یک مقاله مجله به ترتیب، نام خانوادگی نویسنده، ویرگول، سال انتشار، ویرگول، حرف ص، نقطه و شماره صفحه در

1. American Psychological Association (APA) style

۲. حری، عباس و شاه‌داغی، اعظم (۱۳۸۵) شیوه‌های استناد در نگارش‌های علمی رهنمودهای بین‌المللی. تهران: دانشگاه تهران، موسسه انتشارات و چاپ.

ذکر است که حتماً مشخصات کامل هر منبعی که در داخل متن بدان ارجاع داده شد باید در فهرست منابع، آورده شود.

○ مطالبی که از طریق مکالمات تلفنی و پست الکترونیکی مبادله می‌شود، در فهرست منابع درج نخواهد شد؛ زیرا این منابع غیر قابل بازبایی توسط سایر افراد هستند. برای این منظور تنها از ارجاع درون‌متنی استفاده می‌شود. مانند:

M. Burton (personal communication, August 2009, 1)

رحمت‌اله فتاحی (ارتباط شخصی، آبان ۲، ۱۳۹۰)

۲) استناد به کتاب

برای استناددهی به کتاب، در بخش فهرست منابع به صورت زیر عمل شود:

کتاب انگلیسی (یک نویسنده):

Gorman, J. M. (1996). The new psychiatry: The essential guide to state-of-the-art therapy, medication and emotional health. New York: St. Martin's Press.

کتاب فارسی:

کامکاری، کامبیز (۱۳۸۸). توصیف آماری. تهران: انتشارات بال.

مانند: (وزارت علوم تحقیقات و فناوری، ۱۳۹۱).
○ در صورتی که تاریخ انتشار اثر در اینترنت وجود نداشت از کلمه بی‌تا استفاده می‌شود.

مانند: (وزارت علوم تحقیقات و فناوری، بی‌تا).
○ اگر تعداد مؤلفان بیش از سه نفر باشند، تنها نام خانوادگی نویسنده اول ذکر شده و از عبارت «و دیگران» استفاده می‌شود.

مانند: (مرادی و دیگران، ۱۳۸۹، ۷۵).
(فرشادی، ۱۳۶۴، صص. ۴۰-۳۳).

○ اگر به بیش از یک منبع در متن ارجاع داده شود اسامی و سال انتشار با نقطه‌ویرگول از هم جدا می‌شوند.

مانند: (مرادی، ۱۳۸۹، ص. ۳۹؛ عابدی و دیگران، ۱۳۶۵، ص. ۴۹).

○ اگر به چند اثر یک نویسنده ارجاع داده می‌شود، بعد از ذکر نویسنده و سال انتشار، دیگر سال‌ها با نقطه‌ویرگول از هم متمایز می‌شوند، مانند: (باکلند، ۱۹۶۷: ۱۹۷۸: ۱۹۸۸).

○ برای کتاب‌هایی که به فارسی ترجمه شده‌اند، نام مترجم به‌عنوان استناد درون‌متنی ذکر نمی‌شود و فقط نام خانوادگی نویسنده اصلی همراه با تاریخ انتشار اثر در داخل کشور خواهد آمد. مانند: (ویکری، ۱۳۷۹، ص. ۷۹).

○ اگر به یک منبع چند بار استناد داده می‌شود، لازم است هر بار نام نویسنده و سال انتشار ذکر گردد و از عبارت «همان» استفاده نشود. لازم به

کتاب انگلیسی (بیش از دو نویسنده):

Murphy, M. A., Lai, D., & Sookraj, D. (1997). Evaluation of the neighborhood (congregate) meal program: Final report. Kelowna, BC: Kelowna Home Support Society.

کتاب فارسی (بیش از دو نویسنده):

کوکبی، احمد، رضایی، سعید و محمدی، مهدی (۱۳۹۰). درآمدی بر مفاهیم اساسی مطالعه. تهران: چاپار.

کتاب ویرایش شده:

اگر کتابی نسخه اصلاح شده با ویراست دوم و بعدی داشته باشد به شکل زیر نوشته می شود: مرادی، نورالله. (۱۳۸۳). مرجع شناسی عمومی. ویراست دوم. تهران: سمت.

کتاب مجموعه مقالات:

مثال انگلیسی:

Lindgren, H. C. (2001). Stereotyping. In The Corsini encyclopedia of psychology and behavioral science (Vol. 4, pp. -1617 1618). New York, NY: Wiley.

مثال فارسی:

نوروزی چاکلی، عبدالرضا (۱۳۸۴). جامعه

اطلاعاتی و جهانی شدن. در محسن حاجی زین العابدینی (ویراستار)، مجموعه مقالات همایش‌های انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران (ص ۱۵۳-۱۲۱). تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

کتاب بدون نویسنده:
Merriam-Webster's collegiate dictionary (1993). Springfield, MA: Merriam-Webster.

۳) استناد به پایان‌نامه و طرح پژوهشی

به منظور استناددهی در بخش فهرست منابع به پایان‌نامه‌ها و طرح‌های تحقیقاتی به صورت زیر عمل می‌شود:

پایان‌نامه:

ذوقدار مقدم، رضا. (۱۳۸۱). نقش‌نماهای گفتمان و کارکرد آن‌ها در زبان فارسی معاصر. پایان‌نامه دکترای گروه ادبیات فارسی. دانشکده ادبیات و علوم انسانی. دانشگاه اصفهان.

طرح پژوهشی:

عموزاده، محمد. (۱۳۸۷). مبانی نظری میان رشته‌ای‌ها در حوزه علوم انسانی و موقعیت کنونی آن‌ها در بعضی از دانشگاه‌های معتبر جهان. طرح پژوهشی درون دانشگاهی. دانشکده ادبیات و علوم انسانی. دانشگاه اصفهان.

from <http://www2.macleans.ca>

مثال فارسی:

گزنی، علی (۱۳۷۹، ۳ مهر). طراحی سیستم‌های
بازیابی اطلاعات بهینه در نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای
و اطلاع‌رسانی. علوم اطلاع‌رسانی، ۱۶ (۱-۲).
بازیابی شده در ۱۳۸۵/۷/۳، از
<http://www.irandoc.ac.ir/ETELA-ART/16127/16ab>

۵) استناد به منابع اینترنتی

گزارش‌های آنلاین:

Shields, M., & Wilkins, K. (2006). Findings from the 2005 National Survey of the Work and Health of Nurses (Report No. -003-83XPE). Retrieved from Canadian Institute for Health Information website: http://secure.cihi.ca/cihiweb/products/NHSRep06_ENG.pdf

مدخل ویکی:

در صورتی که تاریخ انتشار مطلب مشخص نبود از (n.d) به معنی بدون تاریخ و در مورد منابع فارسی از (بی‌تا) استفاده می‌شود.
Deferred compensation. (n.d.). In Family business wiki. Retrieved October 2009, 8, from <http://www.familybusinesswiki.org/Deferred+compensation>

۴) استناد به مقالات مجلات

مقاله با یک نویسنده:

مثال انگلیسی:

Rutherford, B. J. (2006). Reading disability and hemispheric interaction on a lexical decision task. *Brain and Cognition*, 63-55, 60

مثال فارسی:

سامانیان، مصیب (۱۳۷۸). تحلیل رفتار اطلاع‌یابی
پزشکان مسجّد سلیمان. فصلنامه کتاب، ۲ (۳۸)،
۹۹-۱۰۰.

مقاله با دو نویسنده:

حری، عباس، و شاه‌بیداعی، اعظم (۱۳۸۳). استناد
در آثار علمی: چاله‌ها و چالش‌ها. مجله روان‌شناسی
و علوم تربیتی، ۳۴ (۲)، ۹۶-۶۵.

مقاله بیش از دو نویسنده:

Rush, K. L., Waldrop, S., Mitchell, C., & Dyches, C. (2005). The RN-BSN distance education experience: From educational limbo to more than an elusive degree. *Journal of Professional Nursing*, 292-283, 21

مقاله برگرفته از مجله الکترونیکی آنلاین (پیوسته):

مثال انگلیسی:

Wells, P. (2009, July 28). Our universities can be smarter. *Macleans*. Retrieved

فیلم‌های آنلاین:

Norton, R. (2006, November 4). How to train a cat to operate a light switch [Video file]. Retrieved from <http://www.youtube.com/watch?v=Vja83KLQXZs>

به شکل زیر اقدام گردد.

(عموزاده، ۱۳۸۳ به نقل از چامسکی ۱۹۹۶).

استفاده از نام خانوادگی نویسنده بصورت (حق شناس، ۱۳۷۷) و یا (حق شناس، ۱۳۷۷) مواقعی انجام می‌گیرد که چند اثر یک نویسنده در یک سال انتشار یافته باشد.

یادداشت وبلاگ:

Kiume, S. (2007, August 17). Loneliness isn't good [Web log message]. Retrieved from <http://psychcentral.com/blog/archives/17/08/2007/loneliness-isnt-good/>

● استناد به یادداشت‌های کلاسی

در این مورد باید به یادداشت‌های کلاسی باید به اطلاعاتی که فرد شرکت کننده در سر کلاس یا یک سخنرانی نگاشته شده استناد داده شود. نام خانوادگی و نام نویسنده، سال نگارش یادداشت، عنوان درس، عنوان دستنامه یا یادداشت کلاسی درون گروه بعد از عنوان درس قرار می‌گیرد، ذکر نام گروه، دانشگاه، شهر و کشور.

شکرالهی، سیدرضا (۱۳۸۹، آذر ۵). چندوچون تأثیرپذیری حافظ از مولانا [یادداشت وبلاگ]. بازیابی شده از

<http://www.khabgard.com/?id=1192234207>

Woodworth, M. (2006). Psychopaths [Class handout]. Department of Psychology, University of British Columbia Okanagan, Kelowna, Canada.

۶) مشخصات منبع ثانوی

در مقاله‌های پژوهشی حتی المقدور از منابع ثانوی و واژه به نقل از استفاده نمی‌شود، در صورت اجبار

چند تکنیک مهم در نگارش علمی

■ مریم زبیری | دانش آموخته جامعه‌شناسی دانشگاه اصفهان

● تکنیک چرایی^۱

پس از بیان هر موضوعی، به این سؤال فکر کنید که چرا موضوعی را بیان کرده‌اید

● بیان مسئله: این مسئله چه تأثیری بر سایر جنبه‌های موضوع مورد پژوهش دارد؟

● پیوستگی^۲

نوشته علمی مانند داستان باید اصول و توالی منطقی داشته باشد.

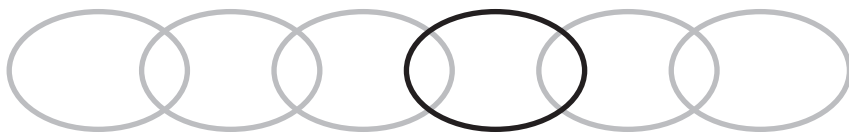
● ادبیات نظری: این مطلب چه ارتباطی با موضوع مورد پژوهش من دارد؟

● اجزای یک متن علمی، مانند اجرای یک داستان، باید مانند حلقه‌های زنجیر، به صورت معنادار و مرتب به هم پیوسته باشند. پیوستگی و انسجام اصل مهم نوشتن است. نویسنده باید بداند که از کجا شروع، چگونه ادامه و به کجا ختم کند.

● روش: این روش چه ارتباطی با سؤالات و اهداف پژوهشی من دارد؟

● یافته‌ها: سلسله روابط علی-معلولی در یافته‌ها را تا کجا ادامه داده‌ام؟

● بحث و نتیجه‌گیری: این مطلب چگونه

جملات را در همان حکایت. عدم رعایت انسجام در متن علمی نیز می‌تواند منجر به همین شکل از پریشانی متن شود.

به مثال صفحه بعد توجه کنید؛ ستون اول روال منطقی و پیوستگی جملات را در یک حکایت ساده نشان می‌دهد و ستون دوم عدم پیوستگی

1. So What
2. Coherence

شکل ناصحیح حکایت	شکل صحیح حکایت
مدت‌ها در آن رنجور بود و شکر خدای عزوجل علی‌الدوام گفتی. پرسیدندش که شکر چه می‌گویی؟ و به هیچ دارو به نمی‌شد. گفت: شکر آنکه به مصیبتی گرفتارم نه به معصیتی. پاراسایی را دیدم بر کنار دریا که زخم پلنگ داشت.	پاراسایی را دیدم بر کنار دریا که زخم پلنگ داشت و به هیچ دارو به نمی‌شد. مدت‌ها در آن رنجور بود و شکر خدای عزوجل علی‌الدوام گفتی. پرسیدندش که شکر چه می‌گویی؟ گفت: شکر آنکه به مصیبتی گرفتارم نه به معصیتی.

توجه داشته باشید که هم میان پاراگراف‌ها باهم و هم درون یک پاراگراف باید پیوستگی و انسجام وجود داشته باشد.

● انسجام درون پاراگراف:

○ در هر پاراگراف به یک موضوع مشخص بپردازید. چندین موضوع و ایده را در یک پاراگراف نیاورید. این نکته از پریشان نویسی جلوگیری می‌کند.

○ مهم‌ترین جملات را در ابتدا و انتهای پاراگراف بیاورید.

○ در ابتدای پاراگراف موضوعی که قصد پرداختن به آن دارید را مطرح کنید.

○ در انتهای هر پاراگراف نتیجه‌گیری داشته باشید.

○ توجه کنید که در هر پاراگراف ضمن حفظ استقلال موضوعی به پاراگراف پیش هم مربوط باشید.

○ پاراگراف کمتر از سه جمله و بیشتر از هشت تاده جمله نباشد.

● پیوستگی پاراگراف‌ها

○ پاراگراف جدید را با بیان ارتباط با پاراگراف قبل شروع کنید.

○ هر پاراگراف یا در ادامه، یا تأیید و یا تقابل با پاراگراف قبل شروع می‌شود.

○ با یک مفهوم کلی‌تر شروع کنید و به سراغ موضوعات دقیق‌تر بروید

○ ربط منطقی میان پاراگراف‌ها را حفظ کنید.

○ در نظر داشته باشید که انسجام میان پاراگراف‌ها

در خوانا و قابل فهم شدن متن نقش مهمی دارد.

● شفافیت^۱

○ مطمئن باشید که هر واژه‌ای دقیقاً همان معنایی

که شما می‌خواهید را منتقل می‌کند.

○ هر واژه را هوشمندانه انتخاب کنید و بدانید که

تنها رابط شما و خوانندگان همین لغات هستند.

● چه‌طور شفافیت را در متن افزایش دهیم؟

○ از عبارات مبهم بپرهیزید. اصطلاحات غیر رسمی استفاده نکنید.

مثال: فکر می‌کنم / باور دارم / احساس می‌کنم

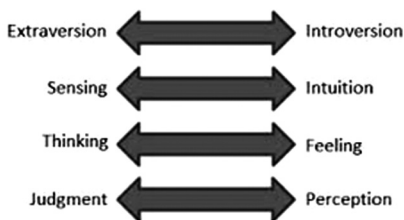
○ از گرامر صحیح استفاده کنید. جملات شرطی،

خبری و سؤال‌ی را در جای درست به کار ببرید.

○ اطلاعات و داده‌ها پتان را از قدیم به جدید مطرح کنید.

ویژگی‌های شخصیتی افراد و تأثیر آن بر متن

حمیده محمدی نسب | دانشجوی دکتری روان‌شناسی بالینی دانشگاه شهید بهشتی

از بین این ۴ مقیاس، دو مورد از آن‌ها انتخاب شده‌است تا ارتباطشان را با نوع نوشته‌های افراد ببینیم و در پایان در کنار بررسی تأثیر ویژگی‌های شخصیتی بر نوشتن افراد به دو مشکل رایج اضطراب و وسواس و همچنین ردپایشان در متون نویسنده‌ها هم اشاره خواهیم کرد.

● حس‌ی و شهودی:

افرادی که روی طیف مؤلفه حس‌ی قرار می‌گیرند افرادی هستند واقع‌گرا که در یافت و پذیرش مطالب باید برای آن‌ها ملموس باشد یعنی باید بتوانند با حواس پنج‌گانه خود اطلاعات را بررسی کنند: «ببینند، بشنوند، لمس کنند، استشمام کنند و بچشند» این افراد بسیار دقیق هستند،

جاری شدن کلمات بر کاغذ و ساختن و نوشتن متون علمی و غیرعلمی پیش از مکتوب شدن، از فیلتر ذهنی و روانی ما می‌گذرند و از دنیای پدیدارشناختی ما عبور می‌کنند، شاید به همین علت است که بسیاری از اوقات وقتی متن یا نوشته‌ای را می‌خوانیم که نام نویسنده در آنجا مشخص نیست می‌توانیم حدس بزنییم، جملاتی که خوانده‌ایم برآمده از ذهن کیست و اگر آثار دیگری از نویسنده خوانده باشیم به راحتی می‌توانیم این مشابهت را دریابیم، در اینجا قصد بر آن است که اندکی درباره ویژگی‌های شخصیتی و تأثیری که می‌توانند بر نوشته‌های ما بگذارند صحبت کنیم.

آزمون شخصیت ما یرز بریگز ابزاری برای سنجش شخصیت است که برگرفته از نظریه روانشناس سوئیسی کارل گوستاو یونگ است که بعدها توسط یک مادر و دختر آمریکایی گسترش یافت، این پرسشنامه ۱۶ تیپ شخصیتی را مشخص می‌کند که هر کدام حاصل کنار هم قرار گرفتن ۴ مقیاس دوقطبی است که درون‌گرایی - برون‌گرایی، حس‌ی - شهودی، تفکری - احساسی و ادراکی - قضاوتی را مشخص می‌کند.

اما در نوشتن مقالات علمی برای رسیدن به عنوان خلاقانه و ایده پژوهشی نو حتماً تفکر فرد شهودی راهگشا خواهد بود و برای نوشتن ساختار مقاله داشتن مؤلفه‌های افراد حسی بسیار کمک‌کننده خواهد بود اما این به این معنا نیست که افراد شهودی نمی‌توانند مقالات علمی و ساختارمند بنویسند. اگر شما با توصیفات که تاکنون خواندید خود را روی طیف افراد شهودی می‌بینید باید بدانید این شناخت و آگاهی به شما کمک می‌کند تا مهارت‌های افراد حسی را نیز تا جای ممکن تمرین کنید.

● ادراکی و قضاوتی:

می‌توان ویژگی‌های افرادی که در طیف ادراکی قرار می‌گیرند را این گونه توصیف کرد: آن‌ها انعطاف‌پذیر هستند، در لحظه تصمیم می‌گیرند معمولاً سخت می‌توانند برنامه‌ریزی کنند و می‌توان اصطلاح دقیقه‌نودی‌ها را به آن‌ها نسبت داد این افراد ممکن است کارهای زیادی را در دست داشته باشند اما هر کدام را مختصر دنبال کنند و ممکن است پرونده‌های باز متعدد همیشه در دست داشته باشند. اما افرادی که روی طیف قضاوتی‌ها قرار می‌گیرند: زمان برای آن‌ها مفهومی کاملاً ملموس است آن‌ها بسیار با زمان‌بندی کارهای خود را پیش می‌برند همیشه برنامه‌ریزی دارند و نبود ساختار و نظم آنها را مضطرب و آشفتنه می‌کند و برخلاف ادراکی‌ها سخت می‌توانند در لحظه تصمیم بگیرند و انعطاف کمتری دارند، آن‌ها از انجام چند کار با هم دوری

حافظه قوی دارند و توجه آن‌ها به جزئیات بالا است و اما افرادی که روی طیف شهودی قرار می‌گیرند: کل‌نگر هستند و ذهن خلاق دارند که همیشه پشت وقایع به دنبال معنا و مفهوم می‌گردند، آن‌ها به حس ششم اعتقاد دارند و بسیاری از اوقات دریافت‌ها و اطلاعاتی را بیان می‌کنند که شاید شاهد عینی برای آن نداشته باشند اما احساسشان آن‌ها را به پذیرش آن اطلاعات سوق می‌دهد. برای مثال یک فرد شهودی ممکن است بگوید «به دلم افتاده که فلان اتفاق رخ می‌دهد و شاید هیچ توضیحی هم نداشته باشد» افراد شهودی تخیل بسیار قوی دارند و به دنبال خلق کردن هستند برای مثال اگر از دو فرد شهودی و حسی خواسته شود که نقاشی بکشند، طراحی بدون الگو برای فرد شهودی بسیار راحت‌تر از فرد حسی هست اما اگر یک الگو یا نمونه به این افراد داده شود فرد حسی در کشیدن تصویر شبیه‌الگور راحت‌تر عمل می‌کند.

در مبحث نوشتن فرض بر این است که برای افراد حسی حفظ ساختار و چهارچوب به‌ویژه در متون علمی سهل‌تر باشد، آن‌ها با جزئی‌نگری و پشتکاری که در بررسی شواهد دارند قادر هستند راحت‌تر محتوای علمی را مکتوب کنند اما این فرایند می‌تواند برای افراد با ویژگی شهودی سخت‌تر باشد، حفظ چهارچوب و پایبندی به قواعد در متون علمی برای افراد شهودی که ذهن داستان‌ساز و ایده‌پرداز دارند می‌تواند دشوار باشد اما آن‌ها بسیار در نوشتن متن‌های ادبی و توصیفی مهارت خواهند داشت

کاهش می‌دهد و فرد می‌خواهد سریع‌تر به انتهای مسیر برسد و فایل باز خود را ببندد و این تسریع در پیشروی کار امکان از دست رفتن یک متن جاافتاده را از نویسنده درگیر اضطراب خواهد گرفت.

● وسواس:

پشت‌وسواس یک خطای فکری است که می‌خواهد فرد را مجاب کند، کاری که انجام داده است خوب نیست، حال تصور کنید نویسنده درگیر وسواس باشد، می‌نویسد، اما احساس می‌کند کافی نیست مطالب را اضافه می‌کند و نمی‌تواند نقطه پایانی برای نوشته‌اش بگذارد و دائم فکر می‌کند آنچه نوشته است کم است و این می‌تواند موجب طولانی شدن غیر ضروری متن شود و مخاطب را هنگام مطالعه خسته کند تا جایی که مطالب خوب و ضروری متن هم از چشم خواننده دور بماند.

بسیاری از اوقات وقتی وظایفی به افراد واگذار می‌شود ویژگی‌های فردی آن‌ها نادیده گرفته می‌شود این‌گونه تصور می‌شود برخی از مهارت‌ها را همه باید داشته باشند این در حالی است که هر کدام از ما تیپ شخصیتی منحصر به خودمان داریم که ممکن است برخی مهارت‌ها برای ما راحت‌تر و برخی دشوارتر باشد آگاه بودن از ویژگی‌های فردی و شخصیتی خودمان موجب می‌شود ما در جایگاه درست‌تری که همسو با توانمندی‌هایمان هست قرار بگیریم و عملکرد بهتر و مهم‌تر از همه احساس بهتری به خودمان داشته باشیم.

می‌کنند و ترجیح می‌دهند یک کار را عمیق انجام دهند. با این اوصاف به سراغ سبک‌های نوشتاری افراد ادراکی و قضاوتی می‌رویم:

احتمال می‌رود نوشتن متون بلند بالا و خشک برای افراد ادراکی سخت باشد اما از آن‌ها می‌توان در ساده‌سازی متون سخت علمی کمک گرفت و آن‌ها با خلاقیت و رهایی که دارند می‌توانند مفاهیم را به شیوه داستان‌گونه روایت کنند تا برای مخاطب غیرمتخصص قابل فهم باشد؛ در مقابل افراد قضاوتی به خوبی از عهده متون رسمی بر خواهند آمد. ضعفی که نوشته‌های آن‌ها خواهد داشت این است که شاید مخاطب با متونی که توسط افراد قضاوتی نوشته شده است احساس صمیمیت و راحتی نداشته باشد، برای غلبه بر این ویژگی‌های فردی، قدم اول آگاهی است؛ آگاهی کمک می‌کند مارا هکارهایی برای غلبه بر ویژگی‌هایی که می‌تواند در نوشته‌های ما تأثیر داشته باشد، بیابیم.

همان‌طور که در ابتدا اشاره شد دو مشکل روان‌شناختی نیز می‌تواند تأثیر چشمگیری در مهارت نوشتن افراد داشته باشد.

● اضطراب:

یکی از ویژگی‌های متن نوشتاری خوب پختگی و انسجام آن است، از آن سواضطراب همیشه با اضطراب همراه هست و موجب کاهش توجه و تمرکز می‌شود و می‌تواند مانع از این می‌شود که نویسنده آهسته و پیوسته متن خود را بنویسد. اضطراب تحمل ابهام را

نرم‌افزارهای مدیریت مرجع^۱ یا مدیریت اسناد^۲

■ دکتر بهار بندعلی | دکتری مدیریت آموزشی دانشگاه شهید بهشتی

افزود و مدیریت کرد. از طریق سیتاوی امکان جستجو در هزاران پایگاه داده وجود دارد. افزونه سیتاوی می‌تواند به مرورگرهای اینترنت اکسپلورر، گوگل کروم و موزیلا فایرفاکس اضافه شود و با تشخیص شناسه‌های DOI، ISBN و PubMed ذخیره‌سازی اطلاعات کتابشناسی مراجع را تسهیل کند. آخرین نسخه سیتاوی در سال ۲۰۱۹ ارائه شده است.

لینک دسترسی:

<https://www.citavi.com/en>

● اندنوت Endnote:

این نرم‌افزار که یکی از محبوب‌ترین نرم‌افزارهای مدیریت مرجع است، توسط شرکت کلاریویت آنالیتیکس^۳ (با نام قبلی تامسون رويترز^۴) تولید شده است. افزونه اندنوت قابل افزودن به محیط

نرم‌افزار مدیریت مرجع یا نرم‌افزار مدیریت اسناد نرم‌افزاری است که محققان و نویسندگان برای ضبط و استفاده از اسنادهای کتابشناختی (مراجع) و همچنین مدیریت منابع یک پروژه از آن استفاده می‌کنند. تعدادی از معروف‌ترین این نرم‌افزارها در ادامه معرفی می‌شوند:

● سیتاوی Citavi:

سیتاوی یک نرم‌افزار مدیریت مرجع است که در کشور سوئیس تولید شده است و در دانشگاه‌های کشورهای سوئیس، آلمان و اتریش بسیار رایج است. در سیتاوی می‌توان تعداد نامحدودی پروژه ایجاد کرد؛ اما در هر پروژه فقط تا ۱۰۰ منبع می‌توان افزود. سیتاوی امکان استفاده از فضای ابری و انجام پروژه‌های گروهی را به کاربران می‌دهد. حدود ۳۵ نوع منبع را می‌توان به سیتاوی

1. Reference management software
2. citation management software

3. Clarivate Analytics
4. Thomson Reuters

ارائه شده است. لینک دسترسی:

<https://www.mendeley.com>

● رف-ورکس RefWorks:

این نرم‌افزار در سال ۲۰۰۸ در زیرمجموعه پروکوئست قرار گرفت. دسترسی به فضای ابری به کاربران این امکان را می‌دهد که صرفاً با دسترسی به اینترنت از هر مکانی به منابع خود در رف‌ورکس دسترسی داشته باشند. بسیاری از پایگاه‌های اطلاعاتی خروجی قابل انطباق با رف‌ورکس را به‌طور مستقیم تولید می‌کنند که باعث می‌شود در وقت کاربران صرفه‌جویی شود و به آسانی اطلاعات کتابشناسی منابع را در رف‌ورکس ذخیره کنند. آخرین نسخه رف‌ورکس در سال ۲۰۱۸ ارائه شده است. لینک دسترسی:

<https://www.exlibrisgroup.com/products/refworks-reference-management>

● زوترو Zotero:

زوترو یک نرم‌افزار منبع-باز و رایگان است که از بیش از ۳۰ زبان پشتیبانی می‌کند. زوترو همچنین ابزاری دارد که به افراد اجازه می‌دهد بدون نصب آن و یا حد ورود به نرم‌افزار، بتوانند مشخصه کتابشناسی یک مرجع را تولید کنند. زوترو همچنین از بیشتر شیوه‌های استناددهی پشتیبانی می‌کند؛ همچنین به کاربران اجازه

نرم‌افزار واژه‌پرداز آفیس است و امکان ارجاع‌دهی درون‌متنی را فراهم می‌کند. اندنوت به فضای ابری متصل است و امکان تعریف پروژه گروهی وجود دارد. بسیاری از پایگاه‌های اطلاعاتی امکان ارسال مستقیم اطلاعات کتابشناسی یک مرجع را به نرم‌افزار اندنوت دارند. اندنوت به‌طور خودکار، امکان تبدیل شیوه استناددهی یک مرجع را به ۲۰۰۰ شیوه استناددهی دیگر دارد. آخرین نسخه اندنوت در سال ۲۰۱۸ ارائه شده است. لینک دسترسی:

<https://endnote.com>

● مندلی Mendeley:

مندلی نام یک شرکت انگلیسی است که در سال ۲۰۰۷ در لندن تأسیس شد. در سال ۲۰۱۳ این شرکت توسط موسسه الزویر خریداری شد. مندلی قابلیت‌های بسیاری دارد که به رایگان در اختیار کاربران قرار دارد؛ البته باید توجه کرد که حجمی که به‌طور رایگان به کاربران اختصاص داده شده، ۲ گیگابایت است و در صورت نیاز به حجم بیشتر باید مبالغی پرداخت کرد. متناسب با منابعی که شما در مندلی ذخیره می‌کنید، مندلی منابع مرتبط را به شما معرفی می‌کند. مندلی به فضای ابری دسترسی دارد و امکان تعریف پروژه گروهی وجود دارد. همچنین مندلی دوافزونه وب و واژه‌پرداز دارد که تسهیلگر فعالیت‌های کاربران است. به تازگی مندلی امکان کاربایی را برای کاربران خود ایجاد کرده است. آخرین نسخه مندلی در سال ۲۰۱۸

می‌دهد شیوه‌ای را برای خود طراحی کنند. آخرین نسخه زوترو در سال ۲۰۱۹ ارائه شده است. لینک دسترسی: <https://www.zotero.org>

● مقایسه نرم‌افزارهای مدیریت مرجع:

در جدول زیر تعدادی از ویژگی‌های نرم‌افزارهای معرفی شده، با یکدیگر مقایسه می‌شوند:

جدول شماره ۴: مقایسه نرم‌افزارهای مدیریت مرجع

نام نرم‌افزار	رایگان	پشتیبانی از سیستم‌عامل‌ها	پشتیبانی از شیوه‌های استناددهی
سیتاوی	برای پروژه‌های شامل کمتر از ۱۰۰ مرجع	ویندوز	۱۰۶۰۰ شیوه
اندنوت	خیر	ویندوز، مک، IOS	۶۹۲۶ شیوه
مندلی	اختصاص ۲ گیگابایت فضا برای استفاده رایگان از محیط نرم‌افزار	ویندوز، مک، لینوکس، IOS، اندروید	۹۴۶۴ شیوه
رفورکس	خیر	ویندوز، مک، کروم	۴۲۵۶ شیوه
زوترو	بله	ویندوز، مک، لینوکس، یونیکس	۹۴۶۴ شیوه

گزینه برای پژوهشگرانی است که می‌خواهند با سیستم‌عامل اندروید کار کنند. اما علاوه بر مندلی، اندنوت نیز از سیستم‌عامل IOS پشتیبانی می‌کند. همچنان که از ستون آخر مشخص است همه این نرم‌افزارها، از تعداد قابل توجهی از شیوه‌های استناددهی پشتیبانی می‌کنند.

همچنان که ملاحظه می‌شود سیتاوی و مندلی به‌طور رایگان با اکثر امکانات قابل توجهی که دارند، در دسترس پژوهشگران هستند. زوترو نیز که یک نرم‌افزار کاملاً رایگان است به پژوهشگران امکان استفاده از امکانات یک نرم‌افزار منبع باز را می‌دهد. ظاهراً در بین این پنج نرم‌افزار، مندلی تنها